

KORONOWANY (187) *part praet pass impf i prawdopodobnie pf impf* (3) *OpecŻyw* 128, *FalZioł*, *SarnStat* 19; *impf a. pf* (184).

koronowany (101), **koronowan** (86).

-a- (186), -ą- (1).

Wszystkie o jasne. ◊ W formach niezłożonych a pochylone. ◊ W formach złożonych -an- (85), -ån- (4); -ån- *OpecŻyw*; -an- : -ån- *BielKron* (8 : 1), *SkarŻyw* (7 : 1), *KlonKr* (16 : 1).

sg m N *koronowan* (81), *koronowany* (57); ~ (*praed*) -ån (81), -any (37); -ån *OpecŻyw* (2), *HistAl*, *KrowObr*, *BibRadz*, *BielKron* (59), *HistRzym*, *WujJud*, *CzechRozm*, *ArtKanc* (2), *KochWr*, *GrabowSet*, *WujNT* (3); -any *OrzRozm* (2), *OrzQuin*, *SkarJedn* (2), *SkarŻyw* (6), *CzechEp*, *SiebRozmyśl*, *SkarKazSej*; -ån- : -any *StryjKron* (2 : 5), *ActReg* (1 : 1), *SarnStat* (2 : 1), *KlonKr* (2 : 16); ~ (*attrib*) -any (16). ◊ G *koronowanego* (3); -ého (2), -(e)go (1). ◊ D *koronowanému* (7). ◊ A *koronowanego* (9); -ého (4), -(e)go (5). ◊ I *koronowanym* (4). ◊ f N *korowaná* (8), *korowaná* (5); ~ (*praed*) -á (6), -a (5); -á *SkarŻyw*, *StryjKron* (3); -a *OpecŻyw* (2); -á : -a *BielKron* (2 : 3); ~ (*attrib*) -á (2). ◊ I *korowaną* (1). ◊ pl N m pers *koronowani* (9). ◊ G *koronowanych* (1). ◊ D *korowanym* (1). ◊ A m pers *korowané* (1).

Składnia dopełnienia sprawcy: koronowany od kogo (37), *przez kogo* (11).

Sł stp s.v. koronować, Cn notuje, Linde brak.

1. W znaczeniu właściwym: *ten, na którego wkładają lub włożono koronę, wieniec* (179) :

a. O wkładaniu korony jako insygnium władzy monarszej: (u)stanowiony *władcą świeckim lub duchownym* (159) : *HistAl* B4v, G4, G5v; *BielKron* 86v marg, 173, 174, 181, 181v (26); *przedsię Vniuerfitas Polka/ nie zowie iného w Polfcze Królem człowieká/ iedno od Kápłaná wrzędnie koronováného OrzQuin* I4v, I4; *HistRzym* 112; *SkarŻyw* 357; *StryjKron* 452, 567, 727, 762; *CzechEp* 385; na *Stolicy krolewskiej siadł. yKoronowan iest. ActReg* 77; *KlonKr* C2, C2v, C3, E, Ev (11); *SkarKazSej* 681a.

korowan czym (15): *KRok fyn Helidow zá páná á fprawcę poľpolitego ludu wybran/ á korowan Czechowá czápká BielKron* 318, 321v. Cf »koroná korowany«, »krol cierzniem koronowany«.

Wyrażenia: »koroná korowan(y)« [szyk 7 : 4] (11): *HistAl* G2v; *ktory Kárzeł w Rzymie Cefárską koroná był korowan BielKron* 326v, 115, 181, 299v, 326v, 381v, 388v; *które Królestwo ma Kápłaná Oleiem świętym pomázáného/ y Króla Cierznim/ to ieft/ z drogich kámieni Koroná/ pecaly [= trosk] pełną w Królestwie fwym Koronováného. OrzQuin* P3; *SkarŻyw* 357; *SarnStat* 20.

»krol, krolowa, cesarz (jest, a. zwykł, a. ma być) *korowan(y)(-a)« = rex coronatus JanStat* [szyk 33 : 5] (35 : 2 : 1): *OpecŻyw* 128; *Tedy to Krolestwo Polskie/ ma Krolá Polkiego fwego/ wrzędnie Koronováného? OrzRozm* B4, D2v [2 r.], F3, K2v; *BielKron* 103, 118v, 190v, 345v, 348; *OrzQuin* V3, V4v [2 r.]; *RejPos* 3; *StryjWjaz* C3; *SkarJedn* d6v; *KRólowie fádzą poddáné/ A króle korowané Sędzia wiekuifty fádzi KochPs* 124; *SkarŻyw* 355; *StryjKron* 165, 762 marg; *KochWr* 36; *ActReg* 3v, 21, 57, 83; *gdyfmy [...] do Kráková/ gdzie królowie polfcy zwykli bydź korowaní/ przyiecháli SarnStat* 19, 5, 480, 483, 493, 1012 (11); *KlonKr* A3.

peryfr. »krol cierzni(e)m, w cierznie koronowany« = Chrystus (gra słów: korona królewska – cierniowa) (2 : 1): *kthora Koroná vkázuie/ onego Człowieká [króla] być namieftnikiem/ w*

iprawách świeckich/ á w obronie Kroleftwá Bożego onego cierniem koronowánego Krolá *OrzRozm C*; *OrzQuin P3*; *SkarKazSej 687a*.

»na krolestwo, na cesarstwo, na papiestwo koronowan(y); koronowana za krolową« [szyk 16 : 7] (14 : 7 : 1; 1): KArolus rzeczony łyfy/ zá pomocą Ianá Papieżá ná Cefárftwo koronowan *BielKron 172, 170, 172, 180v, 181, 186 (16)*; Ale gdy iuż zá wšyftkich Pánow rad zezwolenim/ pochwalono było Małżeńftwo y Bárbára Coronowaná/ zá práwam Krolowam Polfkam. *BiałKaz K*; *SkarŻyw 472*; *StryjKron 288, 308, 390, 707*; Záprawdę/ dla tegoſmy z Bozkiego zrzádenia Pánftwo ludzi rozmáitych y Prowinciy róznych przyięli/ y ná Króleftwo Polſkie koronowani [et regni Poloniae praedicti recepimus diadema *JanStat 215*]/ ábyſmy tóz króleftwo vczonémi ludźmi ozdobili *SarnStat 196*.

Szeregi: »pomazan(y) i koronowan(y)« [szyk 7 : 1] (8): Władziſław Loktek y z małżonką ſwoią Edwigą [...] ná kroleftwo Polſkie byli pomázani y koronowani przez Areybiſkupá Gnieźnieńskie⁶⁰ Iánuſzá/ ná Krákwfkim zamku. *BielKron 371, 381v, 395, 405, 421v*; *SkarŻyw 519*; *SarnStat 1011, 1020*.

»wybran(y) (a. ob(ie)ran), (i, a, ale nie, takież) koronowan(y)« = *electus et coronatus JanPrzyw (31)*: *BielKron 176, 180v, 181v, 182, 183 (17)*; *OrzQuin I4*; *StryjKron 180*; *KochWr 36*; zá zgodnym zwoleniem Rád náſzych [...] nákróleftwo Polſkie obráni y koronowani ieſteſmy *SarnStat 11, 483, 493, 1203*; [*Bolesław Chrobry*] Wybrány y koronowany roku 1001. *KlonKr Cv, E4, E4v, F2, F3, F3v, F4*.

W przen (4) : Iuż Rzymfka ſtolicá dorofłą y długowieczną będąc/ w łufzbie Bożey Koronowaná byłá/ y w pokoiu Bogá chwaliłá *SkarJedn 388*.

Wyrażenia: bibl. [*Hebr 2/7, 2/5*] »czią i chwałą koronowany« = *gloria et honore coronatus Vulg (1)*: Boáczmy [!] teſ Christuſá, od Bogá czią y chwałą koronowánego, y imieniem nád wšytki imioná dárowánego znany y po Bogu oycu iedyndym, pánem ſwym y Bogiem Emanuelem wyznawamy, y krolem nád krolmi chwalimy *CzechEp 413*.

»krol [czym] koronowany« (1): Báránek ten Pan nád pány/ Krol BOłftwem koronowany *ArtKanc O*.

»złotem koronowany« (1): Tu ſiedzi/ złotem/ cześć koronowána: Tu lekkim piórem łławá przyodziána *KochFrag 14*.

a. *W funkcji rzeczownika (2)* : Bo on iedno po mátcie/ ieſt zacnego rodu/ A iam s koronowáných/ práwie poſzedł obu. *RejZwierz 21v*; *ActReg 86*.

b. (*U*)wieńczony za zaſługi, sukcesy, zwycięſtwo (9) :

Wyrażenie: »koronowany wieńcem bobkowym« (1): Laureatus – Koronowani wienцем bobkowim. *Calep [587]b*.

W przen (4) :

Wyrażenie: »koroną koronowan« (1): A przeto dlá téy wielkie żądze/ łuffnie panⁿa Mariá tę koronę [!]/ ktorá rzeczona ieſt zwycięſtwá/ w ſwym ehwałebny^m ij weſołym w niebo wzięciu była koronowána. *OpecŻyw 188v*.

a. *Na igrzyskach sportowych (2)* : *OpecŻyw 188*; A ieſliby kto teſ walczył/ nie bywa koronowan [non coronatur] ieſliby przyſtoynie nie walczył. *BibRadz 2.Tim 2/5 [przekład tego samego tekstu: OpecŻyw, WujJud, CzechRozm]*; *WujJud 102v*; *CzechRozm 228v*.

W przeni (1) : Gdy obliczna iefth [pamiętka]/ náfláduią iey/ á żądáią iey gdy fie oddali/ y ná wieki koronowána pánuie [in perpetuum coronata triumphat]/ niepokáláných boiowánia zapłátę wygrawáiąc. *Leop Sap* 4/2.

β. *W poezji [czym] (1)* : Tim zieleń [bluszczem] Poetowie w rzymie bywali koronowani dla gich flachethności rozumu *FalZioł* I 48c.

γ. *W pojedynku, turnieju (o średniowiecznym obyczaju rycerskim przeniesionym przez autora HistAl w starożytność grecką) (1)* : A natichmiałt na dozwoleńie Alexandrowo fzyrmował y wygrał/ Y rzekł mu Alexander/ iefli trzecim razem wygrałz będziefz koronowan. *HistAl* D4.

c. *(U)wieńczony koroną cierniową (o Chrystusie) (11)* :

W połączeniach szeregowych (9): Tu moy mily fyn biczowán/ tu koronowán tu pod krzyżem pádl/ tu vkrzyżowán. *OpecŻyw* 176; *KrowObr* 95v; *BielKron* 139; *ArtKanc* E4; *GrabowSet* P4v; *LatHar* [541]; *WujNT* 116, 181; *SiebRozmyśl* A3v.

W charakterystycznych połączeniach: koronowan sromotnie, na śmiech.

Wyrażenie: »ci(e)rni(e)m, koroną cierniową koronowan« (3 : 2): Był karan biczmi/ koroną ćirniową koronowan/ náoftátek hániebnie ná krzyżu rościągnion. *BielKron* 139; *ArtKanc* D11v; *GrabowSet* P4v; *WujNT* 181, 379.

Szereg: »biczowan i koronowan« (1): Trzeciey ná dzień godziny/ był frodze biczowan/ y ćirniową koroną ná śmiech koronowan *ArtKanc* D11v. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 7 r.*].

2. *Wyróżniane (wyróżnione) chlubnie, nagradzane (nagrodzone) (6)* :

koronowan(y) czym (1): Sprofnicy dziedzicznie otrzymáią fzalenístwo/ á oftroźni będą koronowani vmiejętnością [callidi coronabuntur scientia]. *BibRadz Prov* 14/18.

a. *W religii chrześcijańskiej: obdarzany (obdarzony), nagradzany (nagrodzony) za cnotliwe życie doczesne życiem wiecznym, zbawieniem, niebem; także o śmierci męczeńskiej jako wieńczącej zasługi ludzkie na drodze do nieba (5)* : Przetofz dnia tego ktorego męczennik koronowány iefł ofiáruiąc/ bráćiey to oznáymuyćie: áby chwalili Páná Bogá/ ktory fwe flugi fobie obrał. *SkarŻyw* 329, [474], 582.

koronowany czym (2): *SkarJedn* 89; gdzie Páweł ześciem Ianá Chrzćicielá (to iefł ściętą śmiercią) koronowány iefł. *SkarŻyw* 408.

******* *Bez wystarczającego kontekstu (2)* : Coronatus – Koronowany. *Calep* 262a; Diadematus – Koronowanij. *Calep* 317b.

Cf **KORONOWAĆ**